

УДК: 351/354:355.58

В. А. Шойко,

к. і. н., доцент кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами,
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

V. A. Shoyko,

candidate of historical sciences, associate professor of department of government service,
management and teaching on international projects, Institute of the Government in Sphere of Civil Protection

Application of effective methods of leadthrough of reading with the civil servants of sphere of civil defence

Досліджено шляхи удосконалення та впровадження в учбовий процес навчальних закладів прогресивних методів навчання державних службовців сфери цивільного захисту.

The ways of improvement and implementation of the educational process of progressive education teaching methods of civil servants civil protection.

Ключові слова: прогресивні методи навчання, постановка проблеми, аналіз конкретної ситуації, надзвичайна ситуація.

Keywords: progressive methods of studies, raising of problem, analysis of concrete situation, extraordinary situation.

На сучасному етапі розвитку держави до рівня підготовки державних службовців сфери цивільного захисту висуваються особливі вимоги, які пов'язані з вмінням керівників успішно діяти в умовах надзвичайних ситуацій, приймати правильні рішення в обстановці, що швидко змінюється.

Досвід дій органів управління та сил цивільного захисту під час реагування та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій свідчить, що у складних умовах, коли дані про обстановку в зоні надзвичайної ситуації неповні та суперечливі, а сама обстановка змінюється, керівники не завжди приймали доцільні та своєчасні рішення на застосування сил і засобів цивільного захисту [1].

Постановка проблеми. Однією із основних причин такого стану справ є недостатній рівень підготовки державних службовців та їх спроможність щодо керування силами цивільного захисту в умовах надзвичайних ситуацій. Тому, на даний час актуальним питанням є пошук шляхів удосконалення системи підготовки державних службовців сфери цивільного захисту. Дослідження цієї проблематики здійснюється відповідно до Програми наукової та науково-технічної діяльності Інституту державного управління у сфері цивільного захисту та одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень, а саме: "державне управління та державна служба у сфері цивільного захисту".

Аналіз останніх наукових досліджень. У попередніх наукових дослідженнях [2-6] розглядалися питання щодо удосконалення системи підготовки фахівців сфери цивільного захисту за певними напрямками, але всебічному дослідженню можливих шляхів удосконалення окремих видів навчальних занять з державними службовцями не приділялося достатньої уваги.

Постановка завдання. Метою наукової статті є дослідження одного з можливих шляхів удосконалення системи підготовки державних службовців сфери цивільного захисту, який полягає в удосконаленні та впровадженні в учбовий процес навчальних закладів прогресивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. У дидактиці метод навчання – це певний спосіб цілеспрямованої реалізації процесу навчання, досягнення поставленої мети. Правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей слухачів сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використовувати здобуті знання на практиці, готує їх до самостійного набуття знань, формує їхню світогляд.

Ю. Бабанський пропонує наступну класифікацію методів навчання, яку наведено на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація методів навчання

Розглянемо більш детально методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

У науково-педагогічній діяльності Інституту державного управління у сфері цивільного захисту цікавим і корисним виявився досвід викладачів кафедр державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами, які для досягнення мети навчання застосовують методи постановки проблеми та аналізу конкретних ситуацій.

Так, при проведенні групового заняття за темою: "Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру. Аплікація методики класифікації надзвичайних ситуацій", викладач застосовує вищезазначені методи у поєднанні із елементами командно-штабної гри.

На початку заняття викладач, переконавшись у необхідному ступеню засвоєння теорії питань, які винесено на групове заняття, вводить слухачів в обстановку, що склалася у зоні надзвичайної ситуації. Слухачі діють у ролі уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ситуації. Дані про обстановку викладач доводить неповні та такі, що дещо суперечать одне одному. Тобто, створюється обстановка, яка максимально наближена до реальної, що може виникнути за досвідом дій органів управління та сил цивільного захисту.

У подальшому, викладач нарощує обстановку та надає час слухачам на прийняття рішення у межах чинних часових нормативів. Заслуховування тих, хто навчається, викладач проводить за елементами пунктів рішення і, за необхідності, у випадку, коли слухач приймає хибне рішення, викладач звертається до теоретичних питань та вимог керівних документів. Під час заняття викладач ставить проблему перед тими, хто навчається і заслуховує їх за можливими шляхами її вирішення. Під час обговорення варіантів рішення проблеми викладач пропонує слухачам найбільш доцільний варіант рішення.

Для найбільш ефективного засвоєння учбового матеріалу викладач може застосовувати елементи командно-штабної гри. Для цього він призначає слухачів на посади уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ситуації та посадових осіб штабу. Під час роботи слухачі можуть діяти на різних посадах, аналізують конкретну ситуацію та приймають рішення, а викладач оцінює їхні дії та проводить частковий розбір.

Таким чином, суть навчання методами постановки проблеми та аналізу конкретних ситуацій полягає у тому, що знання, значною мірою, не даються слухачам у готовому вигляді, а набуваються ними в процесі активної творчої самостійної пізнавальної діяльності.

Досвід і практика переконують, що пізнавальна необхідність виникає у слухачів тоді, коли вони не можуть досягнути мети за допомогою відомих їм способів дій, знань. Ця ситуація і називається проблемною, вона допомагає дати необхідний напрямок думок і тим самим створити внутрішні умови для засвоєння нового матеріалу, забезпечити таким чином можливість керування з боку викладача цим процесом. Ось чому під час проведення занять проблемну ситуацію слід розглядати як центральну ланку навчання.

Зважаючи на результати наукових досліджень та досвід викладачів кафедри, процес проблемного навчання можна звести до таких основних характерних етапів: виникнення (постановка) проблемної ситуації; усвідомлення сутності протиріччя і постановка проблеми (формулювання проблемного завдання); пошук способу вирішення проблемної ситуації шляхом інтеграції здогадок, гіпотез і т. інш. з намаганням відповідного обґрунтування; доведення гіпотези; перевірка вірності вирішення проблемної ситуації. При цьому, творчість слухачів полягає в опрацюванні неповних, суперечливих даних та доведенні їх в якісно нові знання та вміння для прийняття ефективних рішень [3-6].

Досвід показує, що слухачі починають творчу роботу на групових заняттях, де виникає складна і не досить повна обстановка, тобто коли створена проблемна ситуація, а вся їхня діяльність з організації і ведення рятувальних дій проходить у суворо обмеженому часі. Така обстановка змушує слухачів шукати нові форми і способи дій підрозділів при виконанні завдань. Складна обстановка буде постійно створюватись у сучасних умовах при проведенні рятувальних дій за умовою відсутності повної інформації про обстановку.

Створення складної обстановки повинно передбачатись і при розробленні замислів групових вправ і тактико-спеціальних навчань. Безумовно, створення такої обстановки є творчим мистецтвом викладачів. Обстановка, що створюється викладачами під час навчання, повинна вимагати від слухачів проявляти ініціативу, рішучість і розумний ризик, змушувати їх прораховувати декілька варіантів дій підрозділів, передбачати можливі результати та обирати найбільш доцільний варіант рішення, втілення в життя якого забезпечить виконання завдання.

Для більшої ефективності групових занять пропонується ширше використовувати ПЕОМ, застосовувати ігрові моделі. Ефективність ігрових методів на цих заняттях зростає тоді, коли слухачам надаються дані про обстановку у неповному обсязі, що спонукає їх до творчого мислення.

У той же час, слід відмітити, що за допомогою ПЕОМ можна швидко прорахувати декілька варіантів дій і запропонувати найбільш доцільний, але ПЕОМ не може гнучко думати, конкретно висловлювати думки, вона лише скорочує час на узагальнення висновків з усвідомлення завдання, оцінку обстановки, прийняття остаточного рішення.

Роль викладача під час занять повинна полягати у своєчасному і вмілому створенні проблемної ситуації за допомогою нарощування обстановки. Необхідно добиватися вірних і обґрунтованих доповідей, замислів (рішень), які впливають із творчого логічного мислення слухачів, відмічати і заохочувати оригінальні рішення, підкреслювати це в часткових і загальних розборах.

Слід відмітити, що на заняттях не тільки можливо, а навіть і необхідно застосовувати прийоми і способи розвитку творчого мислення. Це завдання вирішується завчасною підготовкою вихідних даних, які створюють складний суперечливий характер обстановки, а також обміркованою зміною слухачів на посадах. Вдало створена обстановка в умовах обмеженого часу буде примушувати слухачів постійно уточнювати, а можливо і змінювати раніше прийняте рішення, вимагатиме від них проявляти високі організаційні здібності, творчу активність.

Такий підхід до навчання і буде сприяти виробленню системних знань, перешкоджати формуванню шаблонних рішень, навчати слухачів творчому підходу до вирішення завдань в обстановці максимально наближеній до реальних дій.

У той же час, слід наголосити, що поряд із застосуванням під час проведення занять методів постановки проблеми та аналізу конкретних ситуацій не слід відмовлятися від таких традиційних методів, як пояснювально-ілюстративний, репродуктивний та інші. Але навчання державних службовців у сфері цивільного захисту із застосуванням вищезазначених методів здатне досягти високих результатів.

Важливо ще раз відмітити, що навчання методами постановки проблеми та аналізу конкретних ситуацій не слід розглядати як самодостатню педагогічну технологію, це комплекс методів, підходів до організації навчання, який не виключає застосування й інших методів навчання.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене треба відмітити, що застосування проблемного методу та методу аналізу конкретних ситуацій під час проведення занять розвиває творче мислення у слухачів, допомагає їм найбільш якісно засвоїти навчальний матеріал.

Тому, пропонується застосовувати ці методи під час проведення групових вправ та інших видів занять у навчанні державних службовців сфери цивільного захисту.

Подальшим напрямом наукових досліджень за вищезазначеною проблематикою вбачається в дослідженні прогресивних методів проведення лекційних занять та семінарів під час підготовки державних службовців сфери цивільного захисту.

Література:

1. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Том 2. Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації // ВНДЦЗ. – Київ – 2007. – С. 7-9.
2. Юр'єва Ю.Г. Традиційні та нетрадиційні форми організації навчально-виховного процесу // Бюлетень Науково-методичного центру навчальних закладів МНС України. – 2011. – № 19. – С. 38-40.
3. Потеряйко С.П. Застосування ефективних методів проведення навчальних занять // „Часопис Київського університету права”. – К.: Київський інститут права НАН України. – 2008. – № 3. – С. 38-42.
4. Баріло О.Г., Потеряйко С.П. Удосконалення форм і методів підготовки фахівців сфери цивільного захисту // Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 травня 2012 р.: до 15-річчя галузі науки „Державне управління”. – К.: НАДУ, 2012. – С. 291-293.
5. Баріло О.Г., Потеряйко С.П. Інноваційні методи проведення занять // Напрями удосконалення вищої освіти з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару, Херсон, 6-7 червня 2012 р. – Херсон: ХДМА, 2012. – С. 179-181.
6. Баріло О.Г., Потеряйко С.П., Тищенко В.О. Застосування дистанційної форми навчання в систему підвищення кваліфікації державних службовців // Технології забезпечення якості освіти в державному управлінні: виклики сьогодення: матеріали другої щорічної наук.-практ. конф., Київ, 30 листопада 2012 р. – К.: НАДУ, 2012. – С. 142-145.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"